



Profesor Rudolf Midriak – 75-ročné jubileum



Tí, ktorí dobre poznáme profesora Midriaka, nechce sa nám ani veriť, že 18. júla 2014 sa už dožil 75 rokov, že je tomu už 5 rokov ako sme mu blahoželali k jeho sedemdesiatke. Vtedy sme sa pokúsili dosť podrobne zhodnotiť jeho celoživotné dielo, čo sme aj uverejnili jednak v zborníku referátov z vedeckého seminára „Pustnutie krajiny, ochrana pôdy, krajinná

ekológia“ (Banská Bystrica, Ústav vedy a výskumu UMB, 2009, 385 s.), ako aj v našom Lesníckom časopise (2009, 55, č. 3, s. 125–328). Nebudeme to opakovať. Zameriame sa najmä na jeho činnosť v posledných piatich rokoch. Táto je tak bohatá, že sa nájde málo takých vedeckých pracovníkov, ktorí počas celého života dosiahli tak významné výsledky, ako náš jubilant za posledných 5 rokov.

Najprv veľmi stručný životopis jubilanta

Náš jubilant sa narodil vo Zvolene - Môtfovej. Vysokoškolské štúdium ukončil na Lesníckej fakulte Vysoké školy lesníckej a drevárskej vo Zvolene (VŠLD) v roku 1961. Krátko pracoval v Lesnom závode Červená Skala, polesie Šumiac ako technik. V rokoch 1962 až 1987 pôsobil vo Výskumnom ústave lesného hospodárstva vo Zvolene (VÚLH) ako interný aspirant, vedecký pracovník, samostatný vedecký pracovník, vedúci vedecký pracovník, vedecký sekretár, vedúci Výskumnej stanice Košice. V rokoch 1987 až 2005 pracoval na VŠLD (Lesnícka fakulta – Katedra lesných stavieb, ako zakladateľ Fakulty ekológie a environmentalistiky – vedúci Katedry aplikovanej ekológie). Od roku 2006 pôsobí na Univerzite Mateja Bela (UMB) v Banskej Bystrici (Katedra krajinskej ekológie, Katedra biológie a ekológie, oddelenie regionálnych výskumov, od roku 2008 vedúci Inštitútu výskumu krajiny a regiónov Ústavu vedy a výskumu UMB). Vedeckú hodnosť kandidát vied (CSc.) obhájil v roku 1966, vedeckú hodnosť doktor vied (DrSc.) v roku 1982. Profesorom sa stal v roku 1987.

Prof. Midriak sa do svojej sedemdesiatky venoval najmä vedeckovýskumnej, ako aj pedagogickej činnosti. Pripomenieme len, že výsledky vedeckej činnosti uverejnené v rámci jeho publikačnej a editorskej činnosti predstavovali 614 titulov, z čoho vedecké monografie a knižné publikácie tvorili 31 a pôvodné vedecké práce v časopisoch a zborníkoch 229 titulov. Najviac z nich uverejnil počas pôsobenia vo VÚLH (spolu 296). Pokiaľ ide o pedagogickú činnosť treba uviesť, že pod jeho vedením vypracovalo viac ako 50 študentov diplomové práce. Ďalej, že vychoval 14 vedeckých aspirantov a doktorandov. Ako predseda habilitačnej a inauguračnej komisie sa pričínal o menovanie 14 docentov a 22 profesorov v ekologických a environmentálnych vedách a 22 rokov bol predsedom Komisie na obhajobu vedeckej hodnosti doktora vied v ekológii a environmentalistike. Touto činnosťou,

v nemalej miere, prispel ku kvalifikačnému rastu odborníkov v rámci celého Slovenska.

Vedeckovýskumná činnosť jubilanta v posledných piatich rokoch

Výskumnú a publikačnú činnosť ovplyvnilo riešenie vedeckovýskumného projektu „**Spustnuté pôdy a pustnutie krajiny Slovenska**“, ktorého bol zodpovedným riešiteľom. Projekt bol jedinečný najmä jeho aktuálnosťou. Oslovil viaceré generácie a to od študentov (počas riešenia projektu študenti na túto tému spracovali 33 záverečných prác) až po osemdesiatnikov, ktorí pracovali ako externí experti. Zo zoznamu jubilantovej publikačnej činnosti sme v súvislosti s riešením tohto projektu vybrali tieto najvýznamnejšie publikácie:

Midriak, R., 2010: *Erodované spustnuté pôdy Slovenska*. Banská Bystrica : Ústav vedy a výskumu UMB v B. Bystrici, 190 s. (vedecká monografia).

Cieľom práce bolo analyzovať terminológiu a činitele vzniku spustnutých pôd, charakter, rozsah a intenzitu erózie na niektorých druhoch spustnutých pôd Slovenska. Pritom venovať pozornosť aj vplyvu erózie na zhoršovanie vlastností spustnutých pôd a na štruktúru krajiny v rámci pestrých pomerov na Slovensku. Autor spracoval túto problematiku netradičnou formou. Striedajú sa v nej aspekty súčasných poznatkov s niektorými výsledkami výskumu vykonaného autorom v rokoch 1962–1965 (takmer pred 50 rokmi), resp. v 70. až 80. rokoch na vzorových územiach Malé Karpaty, Považský Inovec, Slovenský kras, Nízke Beskydy, Slovenské stredohorie, Juhoslovenská kotlina a nad hornou hranicou lesa. Išlo tu o prepojenie aspektov aplikovaných erodologických metód výskumu a praktických protieróznych opatrení i zalesňovania. Zároveň sa pri skúmaní uplatnil krajinnokoologický prístup v podobe vzťahov – závislosti procesov a ich foriem od jednotlivých prvkov, resp. zložiek krajiny prvotnej a aj druhotnej krajinskej štruktúry, ako aj v podobe zmien vo vývoji v krajine za takmer pol storočie. Práca poskytuje ucelený pohľad na rôznorodosť erodovaných spustnutých pôd na Slovensku. Dielo má aj významnú dokumentačnú hodnotu, a to nielen ako výsledok vedeckovýskumnej činnosti práce jedného pracovníka výskumu, ale aj vtedajšieho VÚLH a množstva ľudí z lesníckej praxe.

Midriak, R., Zaušková, L., Lipták, J., 2011: *Spustnuté pôdy Slovenska v obrazoch*. Banská Bystrica: CVV a FPV UMB, (odborná monografia – multimediálne CD).

Nadväzuje na predchádzajúcu vedeckú monografiu. Sprístupňuje problematiku predchádzajúceho vedeckého diela širokej verejnosti. Je zaujímavá najmä obrazovým sprievodcom po vzorových územiach s výskytom spustnutých pôd. Vzorové územia sa charakterizujú historickými dobovými fotografiami, resp. videosekvenciami s podrobným komentárom popisujúcim erózne procesy, protierózne opatrenia a zalesňovanie. Súčasnosť sa dokumentuje autentickými fotografiami a videosekvenciami s odborným komentárom jubilanta a externých spoluriešiteľov Ing. J. Liptáka, CSc. a prof. Ing. R. Šályho, DrSc.

Midriak, R. a kol., 2011: *Spustnuté pôdy a pustnutie krajiny Slovenska*. Banská Bystrica: UMB, FPV, 401 s., (vedecká monografia).

Obsahuje komplex výsledkov výskumu riešiteľov projektu pod vedením jubilanta. V 12 kapitolách podáva odpovede na vytýčené ciele projektu. Prvá polovička monografie sumarizuje najdôležitejšie výsledky z problematiky spustnutých pôd, vrátane ekologickej integrity ekosystémov a krajiny na spustnutých pôdach. Druhá časť sa venuje významnému fenoménu – pustnutiu kultúrnej poľnohospodárskej krajiny, ktorý sa výrazne prejavil najmä po spoločensko-politicko-ekonomických zmenách v roku 1989 (samovoľné zarastanie lúk a pasienkov nelesnou stromovou a krovitou vegetáciou – sekundárnou sukcesiou). Problematika sa spracovala jednak na úrovni Slovenska – zmeny vo výmerách jednotlivých kategórií pôdneho fondu od roku 1918 až po rok 2009, ako aj v rámci modelových území. Venuje sa identifikácii a formám pustnutia a to aj v prepojení na monitoring lesov na poľnohospodárskej pôde. Tento proces sa hodnotí tak po kvantitatívnej ako aj kvalitatívnej stránke. Identifikujú sa podmienky na pustnutie krajiny so zreteľom na predpokladaný vplyv klimatických zmien, obmedzenia a environmentálne hrozby v poľnohospodárskej krajine. Veľmi významnou je 12. kapitola, ktorá prináša návrh optimalizácie využívania a manažmentu poľnohospodárskej krajiny a 13. kapitola, ktorá je súhrnom. Tento obsahuje návrh opatrení a záver v podobe odporúčaní pre všetky relevantné inštitúcie, ktorých sa daná problematika dotýka. Ide o veľmi široký záber problematiky, ktorý nášho jubilanta charakterizuje počas jeho celej vedeckej kariéry.

Okrem uvedenej problematiky jubilant venoval veľkú pozornosť **úlohe a postaveniu lesa a lesníctva v celej krajine**. Vyplýva to z množstva príspevkov na túto tému, ktoré predniesol na konferenciách, ďalej ako člen Slovenskej akadémie pôdohospodárskych vied v rámci verejných rozpráv, a ako predseda Komisie pre ekológiu a krajinné inžinierstvo. Ako príklady uvedieme práce:

Midriak, R., 2010: *Implementácia lesov a lesného hospodárstva do prírodného a sociálneho prostredia krajiny a regiónov*. In: Quo vadis lesníctvo? Zvolen, NLC, s. 56–68.

Midriak, R., 2011: *Pohľad na lesy a lesníctvo Slovenska z hľadiska prírodného a sociálneho prostredia krajiny*. In: Les & letokruhy: Lesmedium, 67, č. 9–10, s. 11–13.

Midriak, R., 2012: *Revitalizácia krajiny Slovenska ako vedecký problém*. In: Revitalizácia krajiny a integrovaný manažment povodí ako vedecký problém. SAPV, s. 64–71.

Podľa prof. Midriaka les so svojimi funkciami tvorí hlavný ekologicko-stabilizačný faktor krajiny. Je jej neoddeliteľnou súčasťou. Zdôrazňuje nutnosť holistického pohľadu na les a krajinu. Podľa neho les participuje až v 68 % typoch súčasnej poľnohospodárskej krajiny. Významne ovplyvňuje charakter krajiny, rozvoj jednotlivých regiónov. Revitalizáciu krajiny chápe ako zložitý a vysoko odborný proces, ktorý neznamená len úpravu hydrických pomerov. Ide o súhrn opatrení, kto-

rými sa sleduje obnova, resp. náprava prirodzených funkcií ekosystémov, spoločenstiev, stanovišť a krajinných celkov poškodených človekom.

Nemalú pozornosť náš jubilarant venoval **biosférickým rezerváciám** na Slovensku. Už 20 rokov organizuje každé dva roky národné konferencie o biosférických rezerváciách Slovenska s medzinárodnou účasťou. V posledných piatich rokoch zorganizoval tri a bol aj editorom zborníkov:

Midriak, R., 2008: *7. národná konferencia o biosférických rezerváciách Slovenska na tému „Tridsiate výročie vyhlásenia prvej slovenskej Biosférickej rezervácie Slovenský Kras a piate výročie vyhlásenia Národného parku Slovenský Kras“*. Zvolen, TU, 273 s.

Midriak, R., 2010: *8. národná konferencia o biosférických rezerváciách Slovenska*. Zvolen: TU, 2010, 189 s.

Midriak, R., 2012: *9. národná konferencia o biosférických rezerváciách Slovenska na tému „Zmeny krajiny v biosférických rezerváciách“ pri príležitosti 15. výročia vyhlásenia Národného parku Poloniny*. Zvolen, TU, 217 s.

Jubilant za posledných 5 rokov napísal sám, resp. v spolupráci s autorstvom úctyhodných 62 prác, z toho 5 vedeckých monografií, 3 odborné monografie, 4 zostavovateľské práce a 50 vedeckých a odborných príspevkov.

Pedagogická činnosť jubilanta v posledných piatich rokoch

Profesor Midriak pôsobil aj ako pedagóg. Na FPV UMB prednášal predmet *Geoekológia horských a vysokohorských oblastí*.

Celkové zhodnotenie doterajších aktivít jubilanta a záver

Ak začneme vedeckovýskumnou činnosťou profesora Midriaka, musíme znovu zopakovať to čo sme povedali pri jeho predchádzajúcich jubileách, že táto bola veľmi široká. Profesor Šály ju výstižne pomenoval **„Od ochrany pôdy k ochrane prírody“**. V súčasnosti by bolo zrejme možné jej druhú časť ešte viac rozšíriť o **ochranu a tvorbu celej krajiny**. Skutočne, jubilant začínal svoju vedeckovýskumnú činnosť riešením určitých špecifických, najmä lesníckych problémov. V ďalšom sa už nezameriaval len na lesníctvo, či jeho parciálne problémy, ale na komplexné riešenie aktuálnych problémov prírody a krajiny. Nepridržoval sa len klasického triede-



¹ Podľa profesora Midriaka „netreba si dať zviazať ruky v poznávaní, bádani javov a procesov, len kvôli tomu, že nie sme vyštudovanými odborníkmi v danej špecializácii“.

nia vedných odborov, ale problematiku riešil prierezovo, teda tak, aby komplexne objasnil podstatu jednotlivých javov a ich vzájomných súvislostí. Je obdivuhodné, že ako lesník dokázal vniknúť aj do iných nelesníckych odborov. Takéto komplexné riešenie problémov, je jediná cesta ako postupovať, najmä v aplikovanom výskume, aby sa dosiahli relevantné výsledky, aby si čiastkové výsledky navzájom neodporovali, a aby bola reálna šanca ich realizácie v praxi.¹

Prof. Ing. Rudolf Midriak, DrSc. sa veľmi významne zaslúžil o rozvoj vedy a výskumu. Išlo najmä o oblasti skúmania:

- **erózných procesov spustnutých pôd,**
- **deštrukcie pôdy vo vysokých pohoriach Západných Karpát (kvantifikácia procesov nad hranicou lesa, najmä so zreteľom na jej rekonštrukciu a asanáciu kosodrevinového stupňa,**
- **geomorfologických procesov a foriem v horách Európy, Afriky, Ázie a polárnych oblastí,**
- **proti lavínovej funkcii ochranných lesov na Slovensku, vrátane vypracovania metodiky výskumu lavínových oblastí a overovania účinnosti proti lavínových opatrení,**
- **funkčne integrovaného lesného hospodárstva s osobitným prínosom na kvantifikáciu intenzity potenciálnej a reálnej erózie pôdy vplyvom povrchovo tečúcej vody, obhospodarovania lesov vo flyšových oblastiach,**
- **krajinnoekologických výskumov v horských oblastiach (potenciály, únosnosť a optimalizácia využívania krajiny),**

- **krajinnoekologických vzťahov v biosférických rezerváciách (racionálne obhospodarovanie z krajinnoekologických a lesníckoeekologických aspektov),**
- **pustnutia krajiny.**

Okrem vedeckovýskumnej práce nemožno nespomenúť jeho ďalšie aktivity. V prvom rade to bola jeho pedagogická činnosť. Profesor Midriak bol členom mnohých krajinárskych prírodovedeckých expedícií (Kaukaz, Himaláje, Špicbergy...). Z nich vzniklo 19 filmov, 3 knižné publikácie. Veľmi významne sa ako člen redakčnej rady podieľal na zabezpečovaní vydávania nášho Lesníckeho časopisu - Forestry Journal, za čo mu patrí osobitné poďakovanie. A ďalšie aktivity.

Menovaný za svoju úspešnú činnosť dostal celý rad vyznamenaní. Aj to je dôkazom toho, že náš jubilant patrí medzi významné osobnosti, ktoré vyvorali hlbokú brázdú pri rozvoji vedy a výskumu, školstva, ako aj v ostatných oblastiach našej spoločnosti. Z jeho charakterových vlastností treba vyzdvihnúť mimoriadnu pracovitosť a náročnosť a to v prvom rade na seba, ale aj na spolupracovníkov.

Menom všetkých jeho kolegov, spolupracovníkov a priateľov chcem vyjadriť presvedčenie, že jeho tvorivá činnosť dovŕšením 75. výročia nekončí. Že bude naďalej pokračovať vo svojej doterajšej tvorivej činnosti.

Srdečná vďaka za doterajšiu obetavú prácu. Veľa zdravia, síl a entuziazmu do budúcich rokov.

Jozef Konôpka

*Národné lesnícke centrum - Lesnícky výskumný ústav Zvolen,
T. G. Masaryka 2175/22, SK – 960 92 Zvolen,
Slovenská republika, e-mail: jkonopka@nlcsk.org*